

CARLA DE JONG
WALTER LUCIUS

**HOE
KLEIN
DE
WERELD
IS**

LUITINGH-SIJTHOFF

De auteur ontving voor het schrijven van dit boek een projectsubsidie van het Nederlands Letterenfonds.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

© 2025 Carla de Jong en Walter Lucius

Uitgave van uitgeverij Luitingh-Sijthoff bv, Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Tekst- en datamining zijn niet toegestaan.

Omslagontwerp Studio Jan de Boer

Omslagbeeld © Jason Bowyer. All Rights Reserved 2024 / Bridgeman Images

Foto Carla de Jong © Bonnita Postma

Foto Walter Lucius privéarchief

Opmaak binnenwerk Crius Group, Hulshout

ISBN 978 90 245 8842 8

ISBN 978 90 210 5405 6 (e-book)

ISBN 978 90 210 5404 9 (luisterboek)

NUR 301

www.carladejong.nl

www.lsuitgeverij.nl

www.boekenwereld.com

Uitgeverij Luitingh-Sijthoff vindt het belangrijk om op milieuvriendelijke en verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van dit boek is daarom gebruikgemaakt van papier waarvan het zeker is dat dit niet tot bosvernietiging heeft geleid.

*'Unable are the loved to die
For love is immortality'*

Emily Dickinson

1943

1

Het eiland lijkt in niets op Port Blair. De wind jaagt over het vlakke landschap, het is er guur en vaal, zelfs het zand is grauw. De herinneringen aan het blauwe water, het witte zand, de palmbomen, de kleuren van de sari's van Indiase vrouwen; hij heeft de afgelopen jaren geprobeerd ze vast te houden. Hier lijken ze verder weg dan ooit. De bunker waar Chandar en zijn maten hun ransel neerzetten is kil en duister. De britsen zijn van stro en samen met een tafel en wat wankele stoelen vormen ze het enige meubilair. Hun officier heeft vast een gerieflijker onderkomen.

Chandar laat zich zakken op een brits in de verste hoek. De plek bij het gat dat dienstdoet als raam, is al door een sikh ingepikt. In de voorbije oorlogsjaren is hij gewend geraakt aan de samenstelling van hun legioen. In Port Blair kwam hij zelden in aanraking met sikhs of moslims. Nu delen ze al maanden slaap, voedsel en latrines. De pikorde is gesteld. Sikhs staan bovenaan, moslims onderaan, hindoes daartussenin. Die plek in het midden bevalt hem wel. Hij hoeft niet te vechten om zijn positie te houden, en hij ontloopt bovendien de smerigste klussen.

Hij trekt de vetes van zijn laarzen los en wurmt zijn voeten eruit. Opgelucht strekt hij zijn tenen. Het zijn de kleine geneugten die het leven als soldaat hem biedt. Zijn maten verheugen zich op andere vleselijke genoegens. Chandar probeert zich af te sluiten voor hun vuige praat over blank vlees en volle borsten met roze tepels, in ruil voor een deel van hun rantsoenen, zoals thee en chocola. Zijn maat Aditya doet er vol overgave aan mee.

Hij gaat op zijn rug liggen. Zodra zijn ogen dichtvallen keren de beelden terug. Hij wil ze uit zijn geheugen wissen, maar hij weet niet hoe. Zijn kornuiten vallen elke avond direct in slaap alsof de gruwelen van de oorlog geen vat op hen hebben, al wordt er wel af

en toe iemand schreeuwend wakker. Hij opent zijn ogen en pakt de foto uit zijn borstzak. In de streep maanlicht die door het gat in de bunker valt, staart hij naar de vertrouwde gezichten van zijn ouders tot de andere beelden wijken en de slaap hem eindelijk vindt.

Het bewaken van de Texelse kust is een makkie voor hun legioen. Met zijn kruidenmengsels verzorgt Chandar kwallenbeten en blaren, en een enkele voedselvergiftiging, veel meer is er hier als legerarts niet te doen. Hij maakt lange wandelingen door de duinen en langs de zee en probeert te wennen aan de buitentemperatuur. Het is hier in de vroege zomer kouder dan in Port Blair in de winter. Wel is het eiland een stuk kleuriger dan zijn eerste indruk voorspelde, met al die duizend nuances groen en velden vol bloemen die hij niet kent. Veel paars en roze, soms witte en kleine gele bloemetjes die hem smeken om geplukt te worden. Hij luistert niet naar die opwelling. Hier heeft hij geen moeder om ze aan te geven en zijn maten zullen hem uitlachen. Hij is eraan gewend dat ze hem niet stoer vinden, maar hun hoon opzoeken hoeft nou ook weer niet.

'Ga mee naar Den Burg,' dringt zijn maat Aditya al dagen aan, tot hij eindelijk toegeeft. 'Je kijkt er je ogen uit.'

Het omgekeerde is waar. Zij zijn de bezienswaardigheid. Er wordt naar hen gesist en gestaard. Drie meisjes van Chandars leeftijd wijzen blozend naar hen. Van de weeromstuit bloost Chandar mee.

Aditya loopt op het groepje af. '*Hi girls, how are you today?*' Chandar volgt hem ongemakkelijk.

'*Fine,*' zegt een van de drie. Ze heeft blonde vlechten die ter hoogte van haar middel eindigen in dunne kwastjes, en lichtblauwe ogen. De andere twee giechelen alleen maar.

Aditya haalt een reep chocola tevoorschijn en breekt er drie stukken voor hen van af die ze gretig in hun mond stoppen. Hij stelt hen voor en met volle mond zeggen de meisjes hun namen, die hij onmiddellijk weer vergeet.

'Laten we verdergaan,' zegt Chandar.

Aditya negeert hem. '*Can you show us the village?*'

Meer gegiechel en steelse blikken, tot zijn ongemak vooral in zijn richting.

Het gebonk van soldatenlaarzen op de keien komt snel dichterbij en in de ogen van de meisjes verschijnt schrik.

'*Was machen sie denn hier?*' Een officier van de Wehrmacht posteert zich tussen Chandar, Aditya en de meisjes.

Zij salueren. '*Nichts, Verzeihung.*' Aditya trekt hem mee terwijl de officier een standje uitdeelt aan de meisjes, waarvan hij de woorden '*Rasse rein*' opvangt.

'Idioot,' zegt hij tegen Aditya zodra ze buiten gehoorsafstand zijn. 'Heb je niet geluisterd naar onze commandant? Blijf van de Hollandse vrouwen af.' Het is overal hetzelfde immers: ook in India werden zij niet geacht met Britse vrouwen te flirten, op straffe van opsluiting.

'De commandant kan mijn kont kussen,' bluft Aditya. 'Ik heb in Duitsland geproefd van de Germaanse vrouwen. Ze zijn gewillig en wild. Rajindar is al helemaal niet te stoppen.'

Rajindar is een knappe sikh, de informele opperbaas van hun regiment, met een machtige baard en een snor die hij elke ochtend in vorm kneedt voor hij zijn kobaltblauwe tulband omdoet.

'Ik wil niet gelyncht worden en heb al helemaal geen zin in een druipende *ling*.'

Aditya lacht hem uit. 'De moffen lynchen ons echt niet, ze hebben elke soldaat nodig en deze meiden zijn maagd.'

Chandar heeft in Duitsland meer besmette *ling* van soldaten gezien dan hem lief is, het resultaat van geslachtsverkeer met vermeende maagden.

Zijn vriend slaat hem op de schouders. 'Wanneer ga jij nou eens voor de bijl? Wacht je op een prinses?' Chandar geeft geen antwoord. Het gemak waarmee zijn leeftijdgenoten contact leggen is hem niet alleen vreemd, het strookt niet met zijn beeld van hoe liefde zou moeten zijn. Ergens leeft er een meisje dat voor hem is bestemd. Daarvan is hij overtuigd. De kunst is haar te herkennen. Hij droomt soms van haar. Ze heeft geen gezicht, geen trekken die hij zich herinnert. Toch is ze steeds dezelfde, dat weet hij zeker, door het gevoel dat ze hem geeft. Het zijn heerlijke dromen die bij ontwaken eindigen in schaamte.

'Er is geen lol met jou te beleven,' zegt Aditya bij het uitblijven van een antwoord.

Hij draait zich om en loopt weg. Aditya heeft gelijk. Hij heeft geen plezier meer. Alles wat hem in India voortdreef is verdwenen. In Sachsenhausen is het laatste merg uit zijn doktersziel gezogen. Ook zijn kruiden zijn bijna op. Daarna heeft hij alleen nog de *marma* en daarvan beheerst hij slechts enkele technieken. De oorlog maakte een voortijdig einde aan de meester-gezelschappen met zijn vader, die alle drukpunten kende en wist hoe hij ze kon gebruiken voor genezing. Marma is hoe dan ook vrij zinloos bij oorlogswonden. De gedachte aan baba, aan zijn slanke vingers die feilloos de plekken in elk lichaam vinden waar genezing zich schuilhoudt, de kalme bruine ogen die hem zonder woorden liefdevol terechtwijzen, knijpt zijn adem af alsof een vijandige hand zich om zijn hals klemt.

Voortaan mijdt hij de dorpen en wandelt hij alleen in de vroege ochtend of in het schemerdonker, geregeld helemaal tot aan de vuurtoren, wiens vuur net als het zijne in de oorlog is gedoofd. Op mooie dagen neemt hij een duik in zee, al spoelt de Waddenzee zijn lichaam niet schoon en moet hij, eenmaal opgedroogd, het zand van zich afvegen, wat nooit helemaal lukt. Eén keer per week gaat hun Indische legioen naar het badhuis in Den Burg. Tegen die tijd stinkt de bunker naar oud zweet en andere excrementen. Als hij aan de beurt is schrobt hij zijn huid met een grove handschoen en de Sunlight-zeep die in niks lijkt op de jasmijnzeep van thuis. Zijn bruine huid is dof geworden door gebrek aan fruit, zonlicht en slaap. Zijn tengere jongenslichaam, met botten en spieren waar voorheen een zacht filmpje vet over lag, is uitgehard en lijkt soms dat van een vreemde, alleen het lelievormige litteken dat van zijn schouder naar zijn borst loopt herkent hij nog. Ook zijn geest is niet dezelfde als die in Calcutta toen hij de woorden van vrijheidsstrijder Subhas Chandra Bose scandeerde.

‘Bloed roept bloed’ heeft een betekenis gekregen die hij nooit had kunnen vermoeden.

2

Luna wordt klokslag halfvijf wakker, al is er dankzij die rotmoffen geen koe meer om te melken. Godzijdank hebben ze haar paard met rust gelaten, vanwege zijn leeftijd en trage tred. Een draf zit er niet meer in, ze vermoedt dat de tijd zijn gewrichten heeft aangetast. Toch houdt ze hem 's nachts op stal, want vraatzucht doet rare dingen met mensen. En vraatzucht is Texel binnengeslopen, tezamen met de vijand. Honger lijden Texelaren niet, maar lekker eten is er niet meer bij. Alles is op de bon en vlees is nauwelijks te krijgen. Vrouwen in de rij voor droge bonen en surrogaatkoffie vertellen elkaar watertandend over gerechten van voor de oorlog. Luna probeert zich ervoor af te sluiten. Wat is de zin van hunkeren naar iets wat buiten je bereik ligt?

Vrijwel alle mannen zijn in Duitsland tewerkgesteld. Deze maand zijn zelfs de jongens van haar leeftijd opgeroepen. Dankzij zijn handicap heeft haar vader dispensatie gekregen. Niet dat het zijn humeur goed heeft gedaan. Alleen Radio Oranje kan zich nog op zijn aandacht verheugen.

Hun vuilnisbakkie Cher Ami snurkt op de mat voor de potkachel. Op dit vroege uur rekent alleen haar paard op haar komst. Zodra ze de staldeur opent, hinnikt hij zachtjes. Om de warmte van zijn vacht beter te voelen laat ze het zadel aan de balk hangen. Aan de teugel neemt ze hem mee naar buiten. De kou blaast door haar winterjas die al jaren aan vervanging toe is. Juni is kil begonnen, de zomer laat op zich wachten, net als de vrede. 'Weer geen strand, oude jongen,' fluistert ze in zijn gespitste oor. De westelijke kustlijn wordt dag en nacht door de Duitsers bewaakt. Overal duiken ze op tussen het helmgras. Ze heeft geen zin in hun schuine opmerkingen.

Schommelend op Gerkes brede rug zet ze koers naar het Dennenbos. Hij kan steeds slechter in de wind lopen en het Dennenbos is

een van de weinige luwe plekken op het eiland. Hij graast wat langs het pad. Ze klakt met haar tong. 'Zo komen we er nooit, jongen.' Hij hervat zijn gesjok. De toppen van de naaldbomen zijn spits als de kerktoren in Den Hoorn. Hun naalden vormen een zacht wegdek voor zijn hoeven. Flarden mist zweven als ijle spoken tussen de slanke stammen. Op dit uur is het bos mysterieus en verwachtingsvol. Na een paar honderd meter stokt hij abrupt en hinnikt woest. 'Rustig, jongen, wat mankeert jou nou?' Als ze hem wil keren blijft hij stokstijf staan. Zacht drukt ze haar enkels in zijn flanken, maar hij weigert in beweging te komen. Ze stijgt af, pakt hem bij de teugel en trekt zachtjes. Zijn hoofd wijkt terug. Ze soebat, trekt nogmaals, stijgt weer op en geeft hem de sporen, steviger ditmaal. Hij verzet geen stap. Het zweet breekt haar uit, ze knoopt haar jas los. Hij hinnikt klagelijk en schudt met zijn hoofd, alsof hij iemand begroet. Luna kijkt op.

De man staat op hooguit tien meter van haar. Zijn ogen glijden van haar naar Gerke. Het zijn zachte ogen, bruin en glanzend als kastanjes, maar toch weet ze dat hij de vijand is. Vader fulmineert over de donkere soldaten die op Texel zijn aangekomen. 'Verraders zijn het. Van het laagste allooi. Verleiders ook.'

Ze slaat haar paard op zijn kont.

'*He is hurt,*' zegt de man. '*He cannot walk.*' Hij klinkt zo Brits als haar Engelse lerares op de HBS, een eeuwigheid geleden.

Luna's Engels is altijd beter geweest dan haar Duits en het is opwindend om de taal in het echt te spreken. 'Hoe weet je dat?'

'Ik zie het,' zegt hij. 'Als je afstijgt kan ik hem onderzoeken.'

Ze weet niet waarom ze hem gehoorzaamt. Het is onverstandig en toch lijkt het haar het juiste om te doen. In een paar katachtige passen is hij bij haar en Gerke. Van dichtbij ziet hij er jonger uit. Hij is van haar leeftijd, misschien iets ouder, en draagt op zijn mouw een rood kruis in een witte cirkel. Een dokter, geen soldaat! Kan een arts de vijand zijn?

Hij laat het dier aan zijn hand snuffelen en voelt aan zijn flanken. Hij tilt zijn voorste linkervoet op. Haar paard laat het briesend toe. 'Ik zie het al.' Hij laat de voet heel rustig weer landen op het dennendek. 'Een moment,' mompelt hij in zijn kakkineuze Brits.

Hij laat zijn rugzak op de grond glijden, haalt een foedraal met een leren touw eromheen tevoorschijn en rolt het uit. Op de fluwelen binnenzijde ligt een rij messen en andere scherpe voorwerpen onder een brede band geklemd. Verwonderd en met een vreemd vertrouwen kijkt ze toe hoe hij er een groot pincet uit pakt en Gerkes voet weer optilt. Met zijn wijs- en middelvinger veegt hij wat aarde uit zijn hoef voor hij het pincet plaatst. Haar paard trekt terug, maar hij heeft de hoef stevig vast. Hij knijpt in het pincet en begint langzaam te trekken, centimeter voor centimeter.

De granaatscherf is minstens vijf centimeter lang. Er druipt bloed van de punt. Hij laat hem vallen en inspecteert de wond terwijl hij sussend tegen hem praat. *'Good boy. You did great.'* Met zijn vrije hand grabbelt hij in zijn ransel.

'Kan ik wat voor je pakken?' vraagt Luna.

'Hou zijn hoef vast,' zegt hij. *'Be careful, he is aching.'*

Er ligt autoriteit in zijn stem en zijn handelingen, maar het is de zachtheid erin die haar geruststelt en doet gehoorzamen.

Hij haalt twee papieren zakjes tevoorschijn en schudt uit beide wat poeder in zijn handpalm. Dan wrijft hij met een wijsvinger de poeders door elkaar en brengt het met een vingertop aan in de wond. Luna heeft al haar kracht nodig om haar paard in bedwang te houden.

'You can let go now.' Hij veegt de laatste restjes van het poeder aan zijn broek af.

'Wat heb je erop gesmeerd?' vraagt ze nieuwsgierig.

'Tulsi en kurkuma, tegen ontsteking en pijn. Geef hem een kwartiertje en hij loopt weer. De behandeling moet de komende dagen worden herhaald, anders kan de wond infecteren.'

'Ik weet niet hoe ik je kan bedanken.'

Hij wuift haar woorden weg. 'Het is mijn vak.' Hij glimlacht. 'Al is het de eerste keer dat ik een paard help.'

Iemand die zo glimlacht kan niet fout zijn, of laat ze zich in de luren leggen? 'Kan je me de poeders geven?'

Hij strekt zijn benen, klopt op Gerkes flank. 'Ik ben bang van niet. Het is een medische behandeling. Ik moet de wond kunnen zien om precies te weten hoeveel er nodig is.'

‘Goed,’ zegt ze. ‘Laat me even nadenken waar we elkaar kunnen ontmoeten.’ Verleider of niet, eindelijk gebeurt er iets avontuurlijks in haar doodse leven. Haar vader mag er niks van weten. Hij zal het verbieden en er vast het zoveelste bewijs in zien dat ze niet deugt. ‘Ken je Den Burg?’

Hij knikt.

‘Dan treffen we elkaar morgenvroeg om zeven uur bij De Burght, de kerk midden in het dorp. Doe alsof je me niet kent en loop op afstand achter me aan.’ Ze rolt veelbetekenend met haar ogen. ‘Het is een klein eiland, weet je.’ Texelse tongen roddelen graag.

‘*Fortunately I have the morning off tomorrow,*’ zegt hij en hij buigt alsof ze de koningin is. ‘Chandar Kapoor, at your service.’

‘Luna Lansman.’ Ze steekt haar hand uit en hij drukt hem, licht. Zijn handen zijn zachter dan de hare. Zou hij haar eeltkussentjes opmerken, en waarom vindt ze dat idee zo vervelend?

3

Hij laat Luna en haar paard achter op het bospad, al wil hij eigenlijk liever wachten tot het dier gaat lopen, om te zien of zijn behandeling aanslaat. Hij heeft alleen geen idee waar hij met haar over kan praten. Tijdens het dokteren was hij op zijn gemak, hoewel hij nooit eerder een paard behandelde. De onbevreesde blik in haar groene ogen toen ze hem bedankte, bracht hem van zijn stuk, toch was er geen zweem van geflirt in te bekennen. Zonder het schild van mijn beroep ben ik niets meer dan een onhandige jongen, denkt hij, mismoediger dan bij zijn eerdere gestuntel met Nederlandse meisjes.

Luna. Maanmeisje.

Hij kan baba's stem bijna horen, zelfs na de lange jaren overzees. 'Op een dag vond een visser op het strand een kleed van zuiver witte veren. De visser keek om zich heen, zag niemand, raapte het kleed op en keek er aandachtig naar. Het leek hem een kostbaar kleed. Bij verkoop zou het hem misschien wel zo rijk maken, dat hij nooit meer hoefde te vissen. Toen zag hij een meisje uit het water komen. Ze strekte haar arm uit. "Alstublieft, geef me mijn kleed terug."

"Ik heb het gevonden," zei de visser. "En nu is het van mij."

Het meisje knielde voor hem neer en smeekte hem, haar handen als in gebed geheven. "Als u mij mijn kleed teruggeeft, zal ik voor u zingen en dansen."

De visser aarzelde, maar hij was zo onder de indruk van het meisje dat hij haar schoorvoetend het verenkleed teruggaf.

Ze zette een hymne in op een toonhoogte die de visser niet kende. Het wit van haar verenkleed stak scherp af tegen de blauwe lucht. Al dansend kwamen haar voeten los van het zand en ze steeg hoger en hoger, tot boven de toppen van de bergen, tot ver in de schemerende lucht, totdat haar silhouet zich tegen de maan aftekende. Toen pas besepte de visser dat hij het maanmeisje had ontmoet. Voortaan

staarde hij elke nacht vanuit zijn boot op het zwarte water omhoog naar de maan en als hij haar dan weer hoorde zingen voelde hij zich de gelukkigste man van de wereld.'

De herinnering aan zijn vader die hem sprookjes vertelt, vult het gat in zijn borstkas met heimwee. De laatste brief van zijn ouders dateert van alweer maanden terug. Duizenden kilometers en een verwoestende oorlog scheiden hen. Soms lijkt Port Blair een droom van lang geleden die elke dag een stukje valer wordt.

Op weg naar de bunker lijkt de wereld groener onder de streling van de zon. Hij treuzelt, moet bedenken waar hij morgen met haar over kan praten. In het rumoer van hun regiment kan hij zijn gedachten niet ordenen en iemand om raad vragen wil hij al helemaal niet. Zijn maten zullen er van alles van denken en hem met vuige taal om de oren slaan en zo de ontmoeting en het maanmeisje bezodelen. Aditya zal hem ongetwijfeld goedkope versiertrucs aan de hand doen die zich ongewild vastzetten in zijn hoofd en als hij haar morgen ziet weer op zullen borrelen. Dat wil hij niet. Deze ontmoeting is van hem, van hem alleen.

1938

4

Luna's vader beweert dat de zee neemt. Soms lijkt hij een vastelander, hij mijdt de zee alsof die hem zal opslokken zodra hij de vloedlijn nadert, zoals hij ook met een bocht om gretige Texelse weduwen heen loopt.

Zij weet wel beter. Vandaag schenkt de zee met gulle hand, een goedmaker voor haar ruwe optreden van de voorgaande nacht. Ze heeft al een gegraveerde beker en een handvol bestek gejut. Ze vermoedt dat ze van zilver zijn. Roestige geschenken krabt ze af tot ze hun ware aard laten zien, zeewier sopt ze weg met groene zeep. Als kind bouwde ze samen met Thiemen van wrakhout en gejutte voorwerpen haar 'Huis van de Branding' op zolder. Inmiddels is dat gevuld met schatten die de zee uitspuwt. Ze aarzelt nog steeds om het bouwwerk van haar jeugd te ontmantelen.

Thiemen is niet langer welkom, weet ze sinds vanochtend.

'Die jongen deugt niet.' Vader sloeg met zijn vlakke hand op de houten tafel.

Zijn kom haverhout maakte een sprongetje en Luna's maag deed hetzelfde. 'Thiemen kan er niks aan doen dat zijn vader lid is van de NSB, pap.'

'Luna heeft gelijk,' zei haar oma. 'Kinderen zijn niet verantwoordelijk voor de daden van hun ouders.'

Oma Muthild is de enige die vader soms tot bedaren kan brengen, maar nu negeerde hij zelfs haar. 'Dat jong is een bruinhemd. Ik wil niet dat je nog met hem omgaat.' Hij schoof de kom haverhout van zich af en stond op. 'Geef je vriendschap op, Luna, de geschiedenis zal aan jouw kant staan. En *Mutti*, u zou beter moeten weten. Het Duitse bloed in onze aderen is een smet. Daar kan niks meer bij.'

'Je verloochent je afkomst,' zei Muthild met strakke lippen. 'Dat heeft een mens nog nooit ergens gebracht.'

En ja hoor, hij stond op zonder nog iets te zeggen en vertrok weer naar zijn atelier, zijn vaste vluchtroute.

Ze tuurt het strand af. Het is nog vroeg. Op zondag gaat Thiemen met zijn familie naar de kerk. Ze kan hem tegemoetlopen, maar haar tas snijdt in haar schouder en dus ploft ze in het zand. De zee verveelt haar nooit, zelfs niet als deze vlak als een laken is, zoals vandaag.

Toeval heeft haar Duitse oma hier gebracht, door haarzelf een handje geholpen: als bakvis gooide ze flessenpost in de Oosterzee, in de hoop op een Amerikaans avontuur. In de late negentiende eeuw was Amerika het land van alle beloften. Een Texelse jutter vond haar bericht en na een jarenlange correspondentie reisde Muthild af naar de jongeman die ze door zijn brieven had leren kennen. 'Ik hield van hem voor ik wist hoe hij rook,' vertelde oma. 'Gelukkig rook hij lekker.'

Luna herinnerde zich haar grootvaders geur, die haar geen aanbeveling leek, maar ze zweeg.

Oma legt kool in en bakt hem in spekvet. Misschien ruikt zij zelf wel naar spek en zuurkool. Liever ruikt ze naar het mengelmoesje van gomterpentijn, ingedroogde olieverb en damarhars in haar vaders atelier en in zijn schilderkiel, dat ze stiekem opsnuift tijdens een van zijn zeldzame omhelzingen. Misschien moet haar toekomstige man zo ruiken, al zal dat ook wel verwarrend zijn. Thiemen ruikt naar gekookte kool en ongewassen schapenwol, zoals veel eilanders. Hij is haar vriend, haar enige. Vriendschap met meisjes is duidelijk niet voor haar weggelegd. 'Waarom willen ze geen vriendinnen met me worden?' Ze was een jaar of elf toen ze dit aan Thiemen vroeg en nog steeds herinnert ze zich woordelijk wat hij zei. 'Je bent anders, Luna. Je zegt en vraagt dingen die andere mensen alleen maar denken. Je gaat recht op je doel af. Dat vindt niet iedereen fijn.' Hij grinnikte. 'En tel daarbij op dat je niet kunt trefballen.' Ze is waardeeloos in sport, dat weet ze heus wel. Daarom wordt ze nooit gekozen bij gymnastiek. Dat alleen zou ze nog begrijpen, zij koos ook domme Gezina niet als ze samen met iemand een som moest oplossen, maar de algehele boycot komt volgens Thiemen dus door wie ze is. Inmiddels is ze geneigd hem te geloven, want op de meisjes-HBS

herhaalt het patroon zich, alleen moet ze het nu zonder hem als buffer stellen.

Het laatste jaar heeft ze Thiemen zien veranderen. De aarzelings in zijn lichtblauwe ogen en de verlegen opslag hebben plaatsgemaakt voor een vonkje übermensch dat ze elke ontmoeting met wat grappen probeert te doven. Ze wil hem zo graag nog zien als de vriend die hij sinds haar kleuterjaren is, maar misschien heeft haar vader gelijk en wordt hun vriendschap slachtoffer van het fascisme dat hun land binnensluipt.

Haar vingers graven geulen in het natte zand en het randje onder haar nagels vult zich. Het is een fijn gevoel. Zij hóórt op Texel, al woont ze bij twee mensen die het eiland liefdeloos gedogen.

Haar vader vertrok naar Parijs, waar hij Luna's moeder ontmoette. Waarom is hij teruggekeerd met haar zwangere moeder als hij niet van Texel houdt? Misschien heeft hij het leven waar hij naar verlangde opgeofferd voor Luna. Zij zou niet kunnen aarden in de stad, ze houdt van de begrenzing die een eiland biedt. Is het mogelijk dat je zoiets van een ongeborn kind al weet?

Haar gepeins wordt onderbroken door Thiemens gejoel. Vanuit de verte lijken zijn knieën knolbieten onder de korte broek, het onderste deel van het uniform van de Vereniging Nationale Jeugdstorm. Hoewel Texel nog geen officiële afdeling heeft, heeft zijn vader een uniform voor hem gekocht en gaat Thiemen steeds vaker op pad met kinderen van andere NSB'ers. Hij zwaait naar haar en begint te hollen. Waarom houdt ze van dat gekke loopje van hem, zijn onbeholpenheid? Ze wendt haar blik af en kijkt pas op als ze hem hijgend naast zich hoort. Het lichtblauwe overhemd kleurt ergerlijk goed bij zijn ogen die twinkelen. Niemand anders twinkelt voor haar. Misschien is dat het wel.

Hij wijst naar haar tas. 'Mooie stukken?'

Ze antwoordt niet, haalt haar handen uit het zand en veegt ze af aan haar rok. 'Ik kan je niet meer zien.' De woorden kruipen uit haar keel, alsof ze met grote tegenzin haar lichaam verlaten. Ze buigt haar hoofd en slikt moeizaam.

Hij knielt bij haar neer en veegt haar vlecht opzij. 'Heb je zand in je ogen gekregen? Hoe doe je dat, het is windstil.'

Ze schudt haar hoofd en fluistert. 'Ik wil je niet meer zien. Je bent een bruinhemd.'

Hij zakt naast haar in het zand. 'Dat weet je toch al langer,' zegt hij. 'En jij bent zelf voor een kwart Duits.' Hij zwijgt even en als hij weer begint te praten, klinkt hij ondanks de wervende woorden mat, alsof hij al weet waar dit gesprek zal eindigen. 'Sluit je bij ons aan. Het clubje waar ik nu mee omga is gewoon leuk. We sporten, we discussiëren, ik weet zeker dat je erbij past.'

Ze zou eindelijk ergens bij horen, maar uitgerekend bij die fascist-ten? Ze kan met geen mogelijkheid tegen haar vaders wens in gaan en bovendien vindt ze Hitler een engerd.

Hij geeft haar een plaagstootje tussen haar ribben. Deze keer eindigt het niet in een stoeipartij waarbij zij wint omdat hij niet tegen kietelen kan. Ze staat op en klopt het zand van haar rokken. Haar knieën voelen stram, haar hart ligt zwaar in haar borstkas. Hij heft haar kin. 'Kijk me aan. Ik ben je vriend. Dat staat toch wel ergens voor?' In zijn irissen blinkt diep verwijt waar ze haar blik voor neer moet slaan.

'Ik kan je niet meer spreken. Het spijt me.'

Ze rent van hem weg, maar zijn woorden halen haar in. 'Je kan me niet zomaar aan de kant zetten, Luna. Ik ben je vriend.'